

Nr 26

Utlåtande i anledning av motioner angående ungdomsvården.

I de till allmänna beredningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 662 av herr *Nils-Eric Gustafsson* och II: 839 av herr *Johansson* i Skärstad m. fl. hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning i syfte

a) att söka närmare klarlägga dagssituationen och utröna orsakerna till dagens läge i ungdomsvärlden,

b) att pröva vad som kan göras för en mer individualiserad vård av de redan missanpassade,

c) att söka finna vägar för en förebyggande ungdomsvård, varvid särskilt skulle beaktas, huruvida inte ett betonande av de kristna värdena skulle ha en positiv verkan.

I motionerna anförs att situationen i den svenska ungdomsvärlden inger många medborgare bekymmer. Det poängteras att de uppenbart brottsligas antal bland de unga procentuellt sett är ganska litet — 1—1,5 % av en årskull pojkar i åldern 15—21 år och ca 0,2 % per årskull flickor. Från 1920-talet fram till 1950-talet räknar man emellertid med en ökning av brottsfrekvensen bland ungdomar i åldern 15—18 år med 500 % för pojkar och med 800 % för flickor. Ehuru huvuddelen av svensk ungdom fortfarande — sett ur brottssynpunkt — är skötsam, kan man tydligen tala om en påtaglig och alltjämt pågående procentuell ökning av antalet ungdomar med brottsligt beteende. Vidare går utvecklingen mot en allt »hårdare» och »kalare» brottskatalog. Bl. a. ökar antalet våldsbrott.

Men även beträffande den övriga delen ungdom finns det enligt motionärerna tendenser som kan te sig besvärande. Vid sidan av positiva drag i beteendemönstren — frimodighet och självständighet, ambition och social medvetenhet — finns också sådana drag som stillöshet, undfallenhet för nymodigheter, respektlöshet för givna och nödvändiga regler och minskad lust att ta ansvar i föreningsliv och samhällsliv.

I de fall där de unga råkat hamna bland de avsigkomna ställs man inför svårigheten att kunna erbjuda dessa ungdomar en vård som svarar mot deras individuella behov. Ofta blandas i våra ungdomsanstalter normalt utrustade och psykiskt avvikande. Mindre avancerade brottslingar förläggs tillsammans med mera avancerade.

Motionärerna anför vidare, att det tycks finnas mäktiga faktorer i nuet vilka verkar i riktning mot brottsligt beteende eller mot ett liv präglat av avarter.

Hemmet och kyrkan har i dag reducerats som impulsgivare och i samma *Bihang till riksdagens protokoll 1967. 11 saml. Nr 26*

mån har samhällets ansvarsroll ökat. De ledande skikten i samhället övar inflytande direkt eller indirekt över våra massmedia. Via dessa media serveras ett rikhaltigt våldsmaterial som ger impulser till brottsliga beteenden; vi blir föremål för en förstucken sexualpropaganda och möter ett förhärli-gande av alkoholseden. Ungdomen frånhändes mer och mer det kapital av religiöst-etiska värden som tidigare generationer fick i den kristna fostran; trycket från dåliga impulser har ökat.

Enligt motionärernas mening bär samhället en stor del av ansvaret för den situation som nu föreligger på grund av att man försummar att delge ungdomen bestående regler för en harmonisk samhällsgemenskap. Dessutom har man alltför ytligt behandlat frågor om återanpassning till normalt samhällsliv.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 839.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från *socialstyrelsen* som anför:

De i motionerna berörda frågorna har under senare år behandlats av olika utredningar och undersökningar. En rad förslag och rekommendationer har framlagts. Ytterligare förslag förväntas. Jämsides med de nämnda utredningarna sysslar mera permanenta statliga organ med ungdomsfrågor. I det följande redovisas de viktigaste utredningarna och de på området verksamma organen. 1962 års ungdomsutredning har under åren 1963—1966 avgivit ett flertal betänkanden, i vilka sådana ungdomsfrågor penetrerats, som närmast kan betecknas som allmänt förebyggande åtgärder (SOU 1963: 67, SOU 1965: 63, SOU 1966: 47, SOU 1966: 66). Barns och ungdoms fritidsförhållanden har ytterligare behandlats i ett betänkande med samma namn (SOU 1966: 32), vilket utarbetats av en av Statens ungdomsråd tillsatt arbetsgrupp.

Allmänt förebyggande uppgifter inom ungdomsvården faller även inom ramen för den verksamhet, som Statens ungdomsråd utövar. Rådet har bland annat till uppgift att söka samordna och stimulera de frivilliga organisationernas arbete bland ungdom och att främja samverkan mellan myndigheter, skola och hem i berörda avseende.

I detta sammanhang må även nämnas det år 1964 tillsatta samarbetsorganet för åtgärder mot ungdomsbrottsligheten. Till rådets uppgifter hör bland annat att främja forskning, upplysning och annan verksamhet som kan öka samhällets möjligheter att bekämpa sådan brottslighet. Rådet är utrustat med ett permanent kansli.

Vad gäller den redan missanpassade ungdomen har vården av en viss grupp av dem behandlats av 1961 års utredning om effektivare åtgärder för vård utom skola av ungdomsvårdsskoleelever. Utredningen lämnade år 1966 sitt slutbetänkande (SOU 1966: 43). Vidare må nämnas de förslag som kommittén för behandlingsforskning vid ungdomsvårdsskolorna lämnade år 1964 rörande formerna för sådan forskning (SOU 1964: 24).

En klientelundersökning rörande ungdomsbrottslingar pågår sedan 1956 (1956 års klientelundersökning rörande ungdomsbrottslingar). En motsvarande undersökning rörande ungdomsvårdsskolornas klientel har igångsatts inom socialdepartementet. Också nykterhetsvårdsklientelet, vilket omfattar

jämväl en del ungdomar, kartlägges för närvarande. Denna undersökning skall också pröva formerna för vården av klientelet. (1964 års nykterhetsvårdsundersökning).

Slutligen må nämnas, att 1966 års riksdag begärt en översyn av den nuvarande barnvårdslagen.

Socialstyrelsen anser, att resultatet av de i det föregående nämnda utredningarna och undersökningarna bör avvaktas innan ytterligare utredningar igångsättes. De i motionerna behandlade problemen bör emellertid prövas i samband med översynen av barnvårdslagstiftningen.

Utskottet

I motionerna berörs frågor om ökande ungdomsbrottslighet och förskjutningar i ungdomens beteendemönster i riktning mot respektlöshet för givna och nödvändiga regler och minskad lust att ta ansvar i samhällsliv och föreningsliv.

Motionärerna pekar på faktorer som tycks verka i riktning mot brottsligt beteende eller ett levnadssätt präglad av avarter. De uttalar också att hemmen och kyrkan till följd av samhällsstrukturens omvandling reducerats som impulsgivare och att trycket från dåliga impulser ökar.

Utskottet vill framhålla, att betydande insatser — närmare redovisade i socialstyrelsens yttrande — gjorts och görs för att ur skilda aspekter studera ungdomsfrågor, klarlägga orsaker till missanpassning och få underlag för systematiska åtgärder både i förebyggande och rehabiliterande syfte. Här kan bl. a. erinras om den verksamhet som bedrivs genom statens ungdomsråd, de undersökningar som utförts av 1962 års ungdomsutredning och 1961 års utredning om effektivare åtgärder för vård utom skola av ungdomsvårdsskoleelever samt de klientelundersökningar som nu pågår.

I stor utsträckning torde de pågående och de under senare tid slutförda undersökningarna tillgodose motionärernas önskemål om utredningar i vad avser kartläggning av den aktuella situationen, klarläggande av orsaker, individualiserad vård av missanpassade och vägar för förebyggande ungdomsvård. I anledning av motionärernas förslag att det särskilt skulle beaktas, huruvida inte ett betonande av de kristna värdena skulle ha en positiv verkan, finner utskottet anledning framhålla att enligt de begränsade vetenskapliga undersökningar som gjorts ett genomtänkt ställningstagande i livs-åskådningsfrågor — med kristen eller annan betoning — synes ha ett positivt samband med ansvars- och pliktmedvetande.

Utskottet delar socialstyrelsens uppfattning att resultatet av aktuella utredningar och undersökningar bör avvaktas innan ytterligare utredningar igångsättes, men förutsätter att hithörande frågor kommer att beaktas vid den kommande översynen av barnvårdslagstiftningen.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,
att de likalydande motionerna I: 662 och II: 839 icke må
föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 april 1967

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Sörlin, Hellebladh, Axel Kristiansson, Hedlund, fru Hultell, herrar Nyman, Helge Karlsson, fru Diesen, fru Hamrin-Thorell, herrar Torsten Hansson och Svanström;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, fru Jäderberg, herrar Svensson i Kungälv, Dickson, Wikner, Nordgren, Andersson i Örebro, Johansson i Växjö, Hugosson och Johansson i Skärstad.

Reservation

1) av herr *Axel Kristiansson*, fru *Hultell*, herr *Nyman*, fru *Diesen*, herrar *Svanström*, *Dickson*, *Nordgren*, *Johansson* i Växjö och *Johansson* i Skärstad, vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets utlåtande som på sidan 3 börjar med orden »I stor utsträckning» och slutar på samma sida med orden »översynen av barnvårdsdagstiftningen» bort ha följande lydelse:

I stor utsträckning torde de pågående — — — för förebyggande ungdomsvård. I anledning av motionärernas förslag att det särskilt skulle beaktas, huruvida inte ett betonande av de kristna värdena skulle ha en positiv verkan, finner utskottet anledning framhålla att ett genomtänkt ställningstagande i livsåskådningsfrågor, byggt på de normer som innefattas i den kristna etiken, torde ha ett positivt samband med ansvars- och pliktmedvetande. Då hitintills någon utredning inte företagits i denna fråga och då man ej heller synes kunna förvänta att nu pågående undersökningar kommer att behandla den i motionens yrkande c) berörda frågeställningen finner utskottet det motiverat att en utredning företages.

dels att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 662 och II: 839 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning för att söka finna vägar för en förebyggande ungdomsvård, varvid särskilt bör beaktas, huruvida inte ett betonande av de kristna värdena skulle ha en positiv verkan.

2) av herr *Svensson* i Kungälv såvitt avser yrkandet under punkt c) i motionerna.